

V ČESKU JSME V UDRŽITELNOSTI ZPOMALENĚJŠÍ, ALE MÁME SVĚTU CO NABÍDNOUT, ŘÍKÁ PETR HLADÍK

Vznik samostatného ministerstva pro udržitelný rozvoj není v současné době podle šéfa resortu životního prostředí Petra Hladíka na stole. Plánuje tak alespoň nový Odbor cirkulární ekonomiky. V rozhovoru pro magazín TOP UDRŽITELNÝ BYZNYS také popisuje, že Česko je v postoji společnosti nebo průmyslu k udržitelnosti a emisní stopě konzervativnější než zbytek Evropy. „Veřejné mínění a ochota dělat změny se ale přece jen zlepšují, doba nás totiž dohání,“ říká.

Ministrem životního prostředí jste se stal před necelými třemi měsíci. Jaké jsou vaše hlavní priority v úřadu?

Hlavní priority je pomoc lidem snižovat jejich výdaje na energie a obcím s rozvojem komunitní energetiky, zaměřit se na zadržování vody v krajině, na adaptaci měst a obcí na klimatickou změnu nebo na zpomalení záborů zemědělské půdy. V minulých dnech jsme také představili první teze k zavedení povinného zálohování PET lahví a plechovek v České republice. I to je naší velkou prioritou.

A vaše osobní ambice?

Chci na ministerstvo přinést energii a zodpovědný přístup k péči o naši krajinu. Země nám byla svěřena do péče, jinou nemáme. Budu usilovat o to, abychom jí jednou mohli v pořádku předat budoucím generacím. Ministerstvo životního prostředí je ministerstvem budoucnosti.

Myslíte si, že je udržitelnost v Česku stále ještě spíše politické téma? Řada expertů zmiňuje, že se u nás zatím nedaří otázky spojené s udržitelností posouvat kontinuálně a nezávisle na tom, kdo zrovna vládne...

Příroda a udržitelnost by měla být důležitější než politická příslušnost. Máme základní dokument k udržitelnému rozvoji, „Strategický rámec Česká republika 2030“ z roku 2017, který shrnuje v šesti oblastech, jakým udržitelný rozvoj čelí rizikům a jakých příležitostí může využít. A přestože vznikl za vlády Bohuslava Sobotky, ani předchozí vláda a ani naše vláda nemá tendence ho výrazně měnit. Vloni jsme schválili jeho druhý implementační plán s konkrétními kroky. A letos pracujeme na jeho aktualizaci. Svět se mění dost rychle a je třeba se podívat, co ještě platí a jakým trendům věnovat pozornost.

Takže se podle vás daří téma kontinuálně posouvat?

Existuje takové hezké rčení v angličtině, které říká, že kultura si dává strategie k snídani. Sebelepší dokument potřebuje, aby ho politici, úředníci i zástupci byznysu brali vážně. A to se mění opravdu rychle. Druhá věc je ta, že naše komunikace je zaměřena často právě do státní správy. Když dostaneme kritéria a principy udržitelnosti do běžných postupů, věřím, že naše schopnost řešit problémy udržitelnosti se zlepší.

Dotaz výše souvisí i s určitou odpovědností za téma udržitelnosti. To se v Česku snaží dlouhodobě zvedat neziskové organizace a vybrané firmy. Na mezinárodní úrovni pak také nadnárodní celky jako EU nebo OSN. Zdá se, že v Česku chybí ze strany státu subjekt, který by si vzal téma udržitelnosti za své. Plánujete vy osobně zvyšovat povědomí o významu udržitelnosti, nebo myslíte, že toto téma už je ve veřejné debatě zastoupeno dostatečně?

Jak jsem řekl, téma udržitelnosti je přímo naším úkolem, protože spadá pod ministerstvo a koneckončů, ministr životního prostředí je předseda Rady vlády pro udržitelný rozvoj. A členy jsou také zástupci všech ministerstev, ať na úrovni ministrů, nebo věcných garantů, stejně jako zástupci sněmovny, senátu, obcí, odborů, zaměstnavatelů, vysokých škol a akademie věd nebo nevládních organizací. A logicky jsme aktivní i na úrovni Evropy a OSN s plněním mezinárodní Agendy 2030.

V jiných zemích ale vidíme, že vznikají samostatné resorty nebo přímo ministerstva, které se tématu průřezově věnují...

V České republice má Rada vlády pro udržitelný rozvoj poměrně dlouhou historii, vznikla už před dvaceti lety. Od začátku je postavená jako poradní orgán vlády, který má za úkol především koordinovat jednotlivá ministerstva, můžeme tomu říkat úkolovat je, ve snaze dosáhnout udržitelnosti. Proto také pravidelně měříme pokrok v jednotlivých oblastech, jak je definuje Strategický rámec ČR 2030. V současné situaci, kdy jedním ze základních úkolů naší vlády jsou úspory, včetně úspor ve vlastních řadách, není úplně na pořadu dne vznik samostatného ministerstva pro udržitelný rozvoj.

Narážím na oblasti, které stále nejsou centralizované. Příkladem je cirkulární ekonomika. Dávalo by to smysl se jí, například na resortu, věnovat více?

Ano. Od poloviny roku na ministerstvu životního prostředí vznikne nový Odbor cirkulární ekonomiky.

Jak velkým problémem je podle vás greenwashing?

Je pravda, že jako ekologicky naladěný spotřebitel se i já sám ztrácím v záplavě reklamních tvrzení o tom, co je všechno eko a udržitelné. A bohužel někdo z nás nemá po ruce detektor lži, kterým by-

chom ověřili, že právě tenhle konkrétní výrobek je skutečně důvěryhodný, nebo nás někdo jen krmit reklamními hesly. A samozřejmě na tom nejvíc trafia firmy, které poctivě investují do environmentálně šetrných řešení. Protože ty se topí v záplavě konkurence, která volí snadnou cestu greenwashingu.

Co s tím? Nedávno ke greenwashingu vznikla legislativa na úrovni EU. Jaké jsou plány pro Česko?

Snaha Evropské komise situaci zpřehlednit má smysl. V Česku jsou spolehlivým průvodcem pro skutečně ekologických výrobcích a službách ekologické značky EU Ecolabel a Ekologicky šetrný výrobek, které garantuje ministerstvo životního prostředí a uděluje je Česká informační agentura životního prostředí (CENIA). Tyhle značky dávají jistotu spotřebitelům, že pořízený produkt je skutečně ekologický.

Jsou naplánované nějaké konkrétní kroky v oblasti legislativy v ČR související s komunikací udržitelnosti?

Pokud se ptáte na udržitelnost, tedy udržitelný rozvoj jako takový, tak ten samozřejmě komunikujeme.

Jak?

Na ministerstvu funguje oddělení udržitelného rozvoje, které má dva velké úkoly. Zprvce zajišťovat fungování Rady vlády pro udržitelný rozvoj, která letos slaví dvacet let existence, a současně starat se o to, aby vládní politiky přispívaly k naplňování 17 cílů OSN. Vedle komunikace na sociálních sítích, webu cr2030.cz a řady drobnějších akcí přes celý rok jsou hlavní dvě úkolosti. Spíš pro odborníky, včetně akademické sféry, neziskové a byznysu je určeno červnové Fórum pro udržitelný rozvoj a druhou akcí je Evropský týden udržitelného rozvoje, který nově běží v druhé polovině září. Rozmanitost pořádaných akcí na něm je veliká, je to takový týdenní festival, kde se snažíme ukázat, co všechno se už podařilo, a hlavně co všechno je udržitelný rozvoj. To je totiž možná největší problém, jak jednoduše uchořit tohle bezbřehé téma, protože udržitelný rozvoj není jen o přírodní síle našeho světa, ale zároveň i o lidské společnosti a o ekonomice, tedy o způsobu, jakým získáváme blahobyt.

Češi mají současně spíše pověst skeptiků, zejména pokud jde o evropské plány na udržitelnější fungování

Společenosti. Jak vnímáte postoj české veřejnosti vy sám?

Situace se ve srovnání s mnohými evropskými státy mění pomaleji, ať už se díváme na postoj společnosti, nebo průmyslu k udržitelnosti, ekologické nebo emisní stopě, jsme zpomalenější, konzervativnější. Cíleně se proto obracím zejména na přícházející generaci, které zřetelněji dochází, že na nedostatečnou přípravu na dopady klimatické změny doplatí. Ale i veřejné mínění a ochota dělat změny se přece jasně zlepšuje, doba nás totiž dohání. Umět rychle zareagovat na krizi nás učila covidová pandemie, válka na Ukrajině nás dotlačila ke snižování energetické náročnosti a snaze o energetickou nezávislost. Další impulzů naší turbulentní doby přibývá, třeba oproti předchozím generacím začínáme dvakrát víc ušorněte teplých dní než lidé před 40 lety. Zde bych se musel věnovat dotačním podporám, ministerstvo životního prostředí jich nabízí opravdu celou řadu jak pro domácnosti, tak firmy nebo veřejný sektor. Je třeba jich využít a zainvestovat do svého rozvoje.

Nezaměřuje se ale přeci jen Evropa až příliš na ekologické aspekty zelené transformace a neopomíjí ty ekonomické a sociální?

Vidím to docela jinak. Zelená transformace EU je z pohledu naší země s vysokou energetickou náročností a závislostí na fosilních zdrojích jistě ambiciózní snahou, jenže vedenou oprávněně ryze ekonomickými důvody. Pro ilustraci reality je dobré si dát na jednu stranu tak častý strach o budoucnost českého automobilového průmyslu v souvislosti s bezemisním provozem a vedle toho informace o perfektní připravenosti Číny na rozvoj elektromobility včetně cenově dostupných modelů. Udržitelná a nízkemisní projekty je Evropa připravována podporovat dotačně i dalšími zvýhodněními, zatímco jí může ujíždět vlak. Třeba podporou bankovníckého sektoru, když projekty banka vyhodnotí jako neudržitelné z pohledu životního prostředí, nepodpoří je.

A sociální témata?

Vrátím se k sociálně spravedlivé zelené transformaci. Tam je situace jednoznačná. Zelená transformace ekonomiky se neobejde bez systému kompenzací pro energeticky chudé domácnosti v Česku. Nastavení takového systému je nezbytně nutné a Evropa to ani trochu

nepodceňuje. Z celkové rozpočtu Sociálního klimatického fondu půjde více než 50 miliard korun nízkopříjmovým domácnostem.

Již jste to naznačil, ale nepodrývá Evropa svou snahu o větší udržitelnost někdy konkurenceschopnost?

Firmy sledují svou emisní stopu a nastavují svou výrobu co nejšetrněji. Opravdu je ale třeba klást důraz na konkurenceschopnost firem, v tomto kontextu vidím příležitost také pro úspory. Nicméně už dnes se z pohledu bank jedná o rozhodnutí konkrétní instituce a zhodnocení projektu na základě vnitřních kritérií pro dané portfolio. ESG a taxonomie, která má přispět k transformaci znečišťujících sektorů a podpořit přechod k bezemisní ekonomice, kladou povinnosti transparentnosti, nenahrazují však současnou legislativu nebo povolovací řízení a podobně.

Jak tedy plánujete zajistit, aby měly malé a střední podniky přístup ke zdrojům a podpoře, které potřebují k přechodu na zelenou ekonomiku?

Snahou vlády je podporovat v první řadě malé a střední podniky, které jsou páteří české ekonomiky pro její rozvoj a naši konkurenceschopnost, musí držet krok s Evropou. V tom má finanční nástroje v ruce ministerstvo průmyslu a obchodu, a to i v oblasti rychle rostoucích nadějných firem – startupů. Prioritu mají projekty v oblasti energetických inovací, mimo jiné z Národního plánu obnovy. Program Technologická inkubace Czech Investu má podpořit až 250 inovativních startupů i v oblasti cirkulární ekonomie částkou zhruba 680 milionů korun. V Modernizačním fondu ministerstva životního prostředí s nyníší alokací přes 450 miliard korun jsou hned 4 dotační programy pro velké i malé projekty. Hlavním cílem těchto výzev do roku 2030 je pomoci firmám, aby dosáhly 40procentního snížení emisí skleníkových plynů, 30procentní úspory energií a zvýšení spotřeby energie braně z obnovitelných zdrojů na 40 procent konečné spotřeby energie. Modernizační fond také počítá díky podpoře firem s vytvořením až 130 tisíc nových pracovních míst.

Zelená transformace sebou přináší i řadu nových byznysových příležitostí. Ve kterých z nich má Česko ambice se prosadit a co pro to plánuje udělat stát? Vláda chce podpořit řadu podnikatel-

ských misí. Už v červnu zamířilo do Chile a Uruguaye, kde chceme propojit české firmy, včetně začínajících, startupových, a firmy z oblasti Latinské Ameriky, které se věnují udržitelnosti, vodohospodářství, cirkulární ekonomice nebo odpadovému hospodářství. Jsme výborní ve výrobě například tepelných čerpadel, stejně tak v elektroenergetice. Jsem přesvědčen, že máme světu co nabídnout.

Pojďme se podívat konkrétně na oblast skleníkových plynů. Jedním z našich hlavních závazků na poli ochrany životního prostředí je naplnění Pařížské dohody. Česko se v rámci ni stejně jako další členské státy zavázalo snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 nejméně o 40 procent oproti roku 1990. Dnes zní tento závazek minimálně 55 procent v rámci evropské agendy FIT for 55. Jak je zvládáme plnit?

V tuhle chvíli všechny závazky plníme, ty celkové emise od roku 1990 klesly do roku 2021 o více než 40 procent. Náš národní cíl, tedy snížit do roku 2020 emise oproti roku 2005 o 20 procent, se také podařilo. Což je ta dobrá zpráva. Ovšem tím, jak se zvyšuje nutnost dále emise snižovat, musíme zase přidat a k tomu už potřebujeme další opatření. Na scénářích, jak dosáhneme nutné hranice snížení emisí v roce 2030, aktuálně pracujeme při aktualizaci Politiky ochrany klimatu. A je to samozřejmě důvod, proč primárně balíček Fit for 55 vznikl. Chceme mít po roce 2050 uhlíkové neutrální ekonomiku v celé Evropě. A rok 2050 je taková mezistanice...

Kde má tedy dnes Česko obecně největší mezery v přechodu na nízkouhlíkové hospodářství?

Hlubokou proměnu čeká zejména energetika a obzvlášť významná transformace nastane v odvětví teplárenství. Protože oba tyto sektory jsou dnes významně závislé na uhlí, se kterým nejlépe chceme, ale musíme skončit do roku 2033. Dnes zodpovídá spalování uhlí za přibližně 40 procent emisí skleníkových plynů. Takže rychlý odchod od uhlí v energetice je právě tím největším úkolem, který před námi leží. Odstavěním uhelných elektráren a modernizací teplárenství lze ušetřit více než 20 milionů tun CO₂ ročně do roku 2030.

Jak se uhlí zbavíme?

Plán, jak skončíme s využíváním uhlí v energetice, představí Státní energetic-

Petr Hladík

Ministr životního prostředí před svou politickou dráhou působil v IT a službách. V roce 2010 vstoupil do KDU-ČSL a aktivně se zapojil do komunální politiky. V roce 2019 se stal místopředsedou KDU-ČSL. Problematice životního prostředí se věnuje přes deset let, blízko má také k zemědělství. Za problematiku životního prostředí zodpovídal i jako první náměstek primátorky města Brna. Spolu s bývalou ministryní životního prostředí Annou Hubáčkovou připravoval program koalice SPOLU za životní prostředí a programové prohlášení vlády v této oblasti.

dost pomohla. Na druhou stranu bych se nebál, že zájem o čisté energie nějak zásadně poklesne.

Máte nástroje, jak zájem o vlastní zdroje energie opět nastartovat?

Snažíme se rozšiřovat nabídku pro domácnosti, jen letos jsme oznámili celou řadu novinek v programu Nová zelená úsporám. Pokud se ptáte specificky na fotovoltaiku, tak například v Nové zelené Light, určené pro domácnosti seniorů nebo rodin, které pobírají příspěvek na bydlení, jsme otevřeli možnost přispívku až 90 tisíc korun na solární řešení ohřevu teplé vody. Tedy jak na fotovoltaiku, tak na termiku. Podle ministerstva i analýz například ČEPSu je skutečně možné skončit s využíváním uhlí do roku 2033. Podle našich původních představ to znamená nahradit vyšší množství uhelných zdrojů plynem. Část těch plynových zdrojů ale nemusí být plně využita, což záleží na tom, jak rychle dokážeme dostavět nové jaderné zdroje.

Vláda po svém nástupu oznámila, že by ráda dostala fotovoltaické elektrárny na sto tisíc střech v Česku. Tomuto zámeru napomohla energetická krize, teď už instalační firmy boom nehlásí. Je pravda, že tenhle cíl jsme téměř splnili už nyní, v programu Nová zelená úsporám máme aktuálně přes 85 tisíc žádostí. Věřím, že do konce volebního období tak fotovoltaikou osázíme 200 tisíc střech. Je smutnou pravdou, že energetická krize způsobená ruskou agresí na Ukrajině nám paradoxně v tomhle

Velkým tématem je také znečištění životního prostředí plasty. Budou přijata nějaká opatření na omezení jednorázových plastů?

Česko potřebuje celkově více omezit všechny jednorázové obaly. Je jen dobře, že už zdomácnělo celoevropské omezení a zákazy týkající se jednorázových plastů včetně povinného obsahu recyklatu v lahvičkách do nápojů. Tahle legislativa již platí a byznys se na ně dobře připravil, takže dneska to funguje od detailů, kdy víčka visí u lahvi, a hlavně se všude vyhýbáme jednorázovému nádobí, ke-límům, přiborům nebo je nahrazujeme udržitelnějšími alternativami - a MŽP to dotačně velmi podporuje. Jdeme proto dál a chceme pro všechny hráče odpadového kolotoče optimálně nastavit a v Česku zavést systém zálohování PETek a plechovek, které představují další velmi významný druh jednocestných obalů. Naši vizí je, abychom v České republice mohli PET lahve a plechovky zálohovat už v roce 2025. Opatření odpovídá programovému prohlášení vlády a trendu cirkulární ekonomiky. Pro mne je to šance, jak ulevit české přírodě od jejich záplav, na Slovensku se povinné zálohování v tomto pozitivně projevilo po prvním roce fungujícího systému. Kromě toho díky zálohováním dokážeme posílit recyklaci a použité PETky a plechovky z devadesátí procent proměnit v nové. Mimo to uvidíme, co přinese evropské nařízení o obalech, které se aktuálně projednává. ●